

УДК 811.111

КОНЦЕПТ “БОГ” У СТІЙКИХ ВИРАЗАХ ТА ІДИОМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Марія Бойчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка
(вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000)*

На сучасному етапі в лінгвістиці розширюється область дослідження когнітивної лінгвістики, оскільки актуальним є вивчення таких моделей репрезентації знань і уявлень людини про навколишній світ, як картина світу, фрейм, стереотип, архетип, концепт тощо. Досліджено концепт “Бог”, який є центральним компонентом релігійної картини світу, в якій віра у надприродне переважає над раціо та відображає ставлення людини до навколишнього середовища. Усе це можна простежити в стійких виразах та ідіомах англійської мови.

Ключові слова: концепт “Бог”, фрейм, стереотип, архетип.

У сучасній когнітивній лінгвістиці термін “концепт” – містке поняття, яке відображає досить складну структуру та містить різні компоненти, шари та групи. Існує декілька трактувань поняття “концепт” у різних лексикографічних джерелах. Логічний словник-довідник визначає концепт як “систему взаємопов’язаних поглядів, які впливають один з іншого, на ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, трактування яких-небудь явищ, подій; основоположна ідея якої-небудь теорії, загальний задум, головна думка” [10, с. 235].

“Longman Dictionary of Contemporary English” визначає “концепт” як “погляд на те чи інше явище як воно є або має бути” (someone’s idea of how something is or should be one)” [21, с. 275]. Енциклопедичний словник надає таке визначення: “концепт (від лат. *conceptus* – “думка”) – 1. смислове значення імені (знаку), тобто зміст поняття, об’ємом якого є предмет (денотат) цього імені; – 2. витвір концептуального мистецтва [3, с. 456].

Словник когнітивних термінів найповніше розкриває сутність поняття концепт, окреслює його як термін, який слугує поясненню ментальних і психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання та досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам’яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (*Lingua mentalis*), всієї картини світу, відображеної у людській психіці [6, с. 90].

Розглядати концепт як інформацію, об’єднану і структуровану у вигляді фрейму, пропонує В. Телія [17, с. 87]. Як відомо, фрейм – це багатокомпонентний, об’ємний концепт, більшою мірою пов’язаний із поняттям семантичного поля. С. Ляпин, В. Карасик досліджують “концепт як багатовимірне, дискретне, культурно значуще, соціологічне і психічне утворення в колективній свідомості, що зафіксоване в мовній формі” [11, с. 45].

На думку В. Маслової, зараз у лінгвістичній науці можна позначити три головні підходи до розуміння концепту, що ґрунтуються на загальному положенні: концепт – це те, що називає зміст поняття, синонім сенсу.

У першому підході, представником якого є Ю. Степанов, розглядаючи концепт, більшу увагу приділяють культурологічному аспекту, коли всю культуру розуміють як сукупність концептів і відносин між ними. Отже, концепт – це головний осередок культури в ментальному світі людини [19, с. 269].

Другий підхід – залучення в когнітивну лінгвістику (Н. Арутюнова та її школа, А. Шмельов та інші) семантики мовного знаку – єдиний засіб формування змісту концепту. Схожого погляду дотримується Н. Алефиренко, який також постулює семантичний підхід до концепту, розуміючи його як одиницю когнітивної семантики [19, с. 269].

Прихильниками третього підходу є Д. Лихачов, Е. Кубрякова та інші, які вважають, що концепт не виникає безпосередньо із значення слова, а є результатом зіткнення значення слова з особистим і народним досвідом людини, тобто концепт є посередником між словами і дійсністю [19, с. 269].

Попри відмінність головних підходів до визначення концепту, можливе виділення його інваріантних ознак:

- це мінімальна одиниця людського досвіду в його ідеальному уявленні, вербалізована за допомогою слова і має польову структуру;
- це основні одиниці обробки, зберігання та передачі знань;
- це рухливі межі та конкретні функції;
- концепт соціальний, його асоціативне поле обумовлює його прагматику;
- це основний осередок культури [12, с. 42–47].

У фразеології англійської мови, у релігійній свідомості її носіїв одним з центральних концептів є “Бог”. Якщо говорити про поняття “Бог”, то в тлумачних словниках російської мови (Д. Ушакова, А. Евгеньевой та С. Ожегова, Н. Шведова) подано такі його визначення:

- згідно з релігійними віруваннями: верховна істота, що стоїть нібито над світом або керує ним;
- щодо релігійного представлення: верховна істота, яка створила світ і керує ним, або (щодо язичництва) одна з таких істот;
- у релігії: верховна всемогутня істота, що управляє світом [16].

З погляду етимології, “God” в англійській мові створений від прагерманського “ghutan”, що означає “до якого волають, звертаються з молитвою” [20, с. 47].

У “Новому англо-російському словнику” В. К. Мюллера “God” має чотири значення: 1) Бог, божество; 2) Всевишній, Бог; 3) ідол, кумир; 4) театр, гальорка, райок, публіка гальорки. У словнику представлено вісім одиниць:

God’s truth – “істинна правда”, honest to God – “чесне слово”, to make God of smb – “боготворити будь-кого”, God Almighty – “Боже Всемогутній”, by God – “їй-богу!” та ін. [14, с. 310]. В “Longman Dictionary of Contemporary English” “God” має також три смисли: 1) the being who Christians, Jews, and Muslims pray to (“істота, якій поклоняються християни, євреї, мусульмани”); 2) someone or something to which you give too much importance or respect (“хто-небудь або що-небудь, кому Ви надаєте велику значимість чи повагу”); 3) the force that some people believe controls their lives, bringing them good

or bad luck (“сила, в яку вірять деякі люди, що вона контролює їхнє життя, приносить їм удачу чи невдачу”) [20, с. 610]. У “Англо-російському фразеологічному словнику” У словнику А. Куніна представлено двадцять шість одиниць, які віддзеркалюють смисли з вшануванням металексеми: God from the machine – “несподівана благополучна розв’язка”, God grant – “дай бог”, God wot – “бачить бог”, please God – “бог дасть” та інші [7, с. 356].

Концепт “Бог” – найважливіший для віруючих людей. У слові “Бог” можна виділити таку кількість синонімів: укр. – Творець, Всевишній, Вседержитель, Господь, Предвічний, Владика, Цар; англ. – Lord, the Almighty, the Ancient of Days, Sovereign Lord, Maker, idol, deity, divinity, the Spirit, the Author, Providence, Heaven/Heavens, the Godhead, the Supreme Being/the Supreme, the Creator, the Power above, the Pantheon. Відповідно до релігійних уявлень, Бог присутній у світі приховано. В енциклопедичному словнику “Філософія” наголошено, що його не можна побачити, досягнути розумовими зусиллями [4]. Подібний опис Бога є й у Біблії: “Господь сказав, що Він благоволить жити в імлі” (3 Царств 8, 12), “Ніхто Бога ніколи не бачив” (Іван 1, 18). Попри те, що Бог залишається прихованим для людини, у лексиці відображаються найрізноманітніші уявлення про Нього. В англійській мові для позначення особи Бога вживають такі лексичні одиниці: God, Lord, Heaven, а також евфемізми, які не мають аналогів в українській мові: Gordon Bennet, Gad (by Gan/by Gum), Gum, Drat (God rot it!), Jeerper(s), Jingo (by Jingo), Jove (by Jove), by cracky (by Christ).

Загалом ці стійкі вирази характеризують різні сфери життя людей і їх можна поділити на такі групи [5, с. 20]:

1. Вирази, що пов’язані з темою “трудової діяльності або її відсутності (ліні, байдукуння)”: put your trust in God, and keep your powder dry “на Бога надійся, а сам не лінуйся”; God helps them that help themselves “Бог помагає тим, хто сам прикладає для цього зусилля”; God help “хай Бог боронить” (у значенні підбадьорення, застереження у небезпечній або ризикованій ситуації), fit for a king (God) “гідний (про обід, одяг, прийом)”.

2. Вирази на означення щастя: God willing “упевненість, що певна дія відбудеться”; God willing and the creeks don’t rise “якщо все піде добре”; thank God “щастя; бути задоволеним або щасливим, унаслідок того, що все склалося добре”; thank God for small favors “бути вдячним за щось добре, що трапилося у поганій ситуації”; there but for the grace of God “говорять, коли погана річ могла статися, але не сталася”.

Проте є групи, в яких наявна тільки негативна оцінка.

3. Вирази, пов’язані з рисами людини: **байдужість** – a God-given right “робити щось всупереч бажанням інших”; play God “думати і поводитися нахабно”; **егоїзм** – a tin god “зухвала людина; **користолюбство** – to serve God and Mammon “служити двом панам”, he that serves God for money will serve the devil for better wages “той, хто служить Богу за гроші, буде служити і дияволу, якщо диявол заплатить більше”; **лукавість, лицемірство** – serve the devil for God’s sake “служити дияволу, прикриваючись ім’ям Бога”; **гордня** – God’s gift “подарунок небес (саркастично), коли людина поводить себе так, наче їй усі чимось зобов’язані”; think you are God’s gift to women “думати, що ти особливий”; think someone hung the moon (and stars)/ think someone is God’s own cousin “поводитися зверхньо”.

4. Вирази, що пов’язані з благословенням/прокляттям: God, bless the queen “Боже, бережи королеву”; bless you “побажання на здоров’я або благословіння”; God, rest someone’s soul “побажання благословення, коли згадуєш покійного”, God, bless my soul; God, help me; Drat it (from – God, rot it) “хай йому грець”; (God) damn it “коли щось дуже дратує”.

Вигуки здивування, розчарування: Gad (by Gad), Gum (by Gum), Drat (God rot it!), Jeoper(s), Jingo (by Jingo), Jove (by Jove), by cracky (by Christ), for God’s (Christ/Heavens) sake, my God!

5. Вирази, пов’язані з поведінкою людини: a man of God “вірник, дуже хороша, чесна людина”; honest to God “чесно”; man proposes, God disposes “людина планує, але розпоряджається Бог”; harder than the back of God’s head “дуже впертий”.

Тільки у виразах української та англійської мов знаходимо відображення уявлення про Бога як про безгрішного, святого: укр. – один Бог без гріха; англ. – true as God (дослівно – правдивий як Бог).

В аналізі стійких виразів з концептом “God” виявлено такі ознаки: “творець світу”: In the beginning God created the heaven and the earth – “Спочатку Бог створив небо і землю”, а також як і “руйнівник”, про що говорить поєднання імені концепту з такими дієсловами, як destroy (руйнувати), damage (пошкоджувати): When God prepares evil for a man, he first damages his mind – “Коли Бог готує зло для людини, він спочатку завдає шкоди її розуму”. Однак Бог добрий і не карає на повну силу: God strikes with his finger, and not with all his arms – “Бог вдаряє пальцем, а не всіма руками”. Крім того, Бог може прощати: He who forgives others, God forgives him – “Хто прощає інших, того прощає Бог”. Ці приклади дають змогу виявити в структурі концепту “God” ознаки: “істота, карає і прощає” та “добра істота”, оскільки карає не повною силою і здатна прощати.

Образ Бога в релігійних джерелах охарактеризовано як нескінченну, духовну Вищу істоту, що створила світ і керує усім, що в ньому відбувається. Однак для повного розкриття концепту “Бог” необхідно розглянути розуміння Бога в різних культурах. Релігійні конфесії сходяться в загальних питаннях розуміння Бога. Розбіжності є у другорядних питаннях, наприклад, про атрибути, про роль Бога у свідомості людини та інші.

Представники протестантської культури вважають, що неправильно довіряти людині в питанні про розуміння Бога, тому покладатися потрібно духовно, особисто на Бога. У протестантській культурі тема близької людини відсутня, що засвідчує подання Бога як далеку істоту, владику, а також і карателя за провини: be with God – “постати перед богом”; Whom God would ruin, he first deprives of reason – “Кого Бог захоче згубити, у того він спочатку забере розум”. Протестанти бачать Бога також в конкретному образі, старого чоловіка з бородою, оточеного сяйвом (an old man with a grey beard – “стара людина з сірою бородою”, an old hairy man in light – “стара поросла особа в світлому”, on a throne – “на троні”, on a cloud – “на хмарині”) [2].

Не менш важливим є уявлення про Бога як “правителя світу” (“істота, владна над природою” та “істота, владна над людськими долями”), який володіє певними правами і певною владою: Man proposes, God disposes – “Людина припускає, Бог розташовує”. Частотними є дієслова give (давати) і send (посилати) (сполучуваність з цими дієсловами вказує на ознаку “дарувальника”): God gives the grain, but we must make the furrow –

“Бог дає зерно, а ми повинні прокласти борозну”. Божа любов може являтися в турботі, захисті та допомозі, яку він дає: God help the sheep when the wolf is judge – “Бог допомагає вівці, коли вовк – суддя” [2].

В англійській мові Бог має кілька місць проживання. Одним з місць вважають небо, де знаходиться Боже королівство: Until God's in hid heaven, all's right with the world – “Поки Бог на небесах, все в порядку зі світом”. Рай сприймають як місце, де не приймають грішників і багатіїв: // would be nice to be in paradise, but many sins do not let me in – “Було б чудово потрапити в рай, та гріхи не пускають”. Іншими місцями проживання Бога, згідно ФО, є всі предмети, що оточують нас, і навіть сама людина: There is a God within us, and we glow when he stirs us – “Всередині нас знаходиться Бог, і ми виблискуємо, коли він нами рухає”. Що стосується емоцій, які виникають у протестантів, концепт “Бог” розкриває і позитивні емоції, почуття: wisdom (мудрість), love (любов), justice (справедливість), trust (довіру): God gives the grain, but we must make the furrow – “Бог дає зерно, а ми повинні прокласти борозну” і негативні: guilt (вина), boredom (нудьга), disbelief (недовіру): may God strike my dead- “убий мене Бог”; Believe neither in God nor in the devil – “Не вірити ні в Бога ні в чорта”. Однак для деяких представників цієї культури порушену бесіду про Бога сприймають як образу, оскільки тема переходить у розряд глибоко особистих питань [2].

Твердження шанувальників православної культури свідчать, що Бог існує і Він повинен бути пізнаним. Єдиною метою життя для православних є пізнання Бога. Щодо людини – основним мотивом Божих дій є любов. (Щасливий, що Бог тебе любить; Дав Бог день, дасть і їжу; Дасть бог щастя – І сліпому зір дарує).

Православне віросповідання не сприймає антропоморфного розуміння всемогутності та будь-яких інших описів Бога, без любові. Бог є, передусім, початком, який є добрим та справедливим (Милостивий людині і Бог дає; За правого Бог і добрі люди). Він близький людині, він її помічник і захисник (Господь відвідав, Господь сподобив, Бог милував, Коли б не Бог, так би хто мені допоміг). Бог не дає людям і тваринам того, що може завдати шкоди іншим. Як “верховна всемогутня істота” і “правитель світу”, Бог володіє безмежною силою і владою: Дасть Бог дощ, вродить і жито.

Бог і людина перебувають у постійній взаємодії, оскільки обоє наділені здатністю бачити, чути і говорити: Голос народу – голос Божий. Господь перевершує людину, як її “творець”, уважно спостерігає за своїм творінням і емоційно реагує на людську поведінку, виявляє турботу, бажання допомоги, захистити і милувати (Від всякої печалі Бог позбавляє) [2].

Для віруючої людини Бог постає як добрий, люблячий захисник і впевнений у тому, що “Прихожим у небо відмови не буває”. Бог як об’єкт дії відображає таку якість, як “об’єкт поклоніння” (Де жити, тим богам і молитися) і постає в людському вигляді як світла людина з німбом, благими думками і чистою душею, ангел, старий, батьושка в церкві, викликає як позитивні емоції (радість, поклоніння, захищеність, любов, віра): Бог дав; Божа благодать, так і нейтральні/негативні (скептицизм, байдужість, заперечення): За Богом підеш, нічого не знайдеш. Концепт “Бог” володіє екзистенціальною значущістю для носіїв мови і відіграє у житті важливу роль як вищий орієнтир добра і щасливого життя. У різних культурах місце проживання Бога вербалізовано такою лекичною групою: небо, небеса, царство, рай. З одного боку, рай сприймають як вищу

нагороду праведникам, місце, де не приймуть грішників і багатіїв (Радий би в рай, та гріхи не пускають), і пробуджує іронічне ставлення: У пеклі все тепло, а піди в рай – там дрова давай. Отже, можемо зазначити, що важливими й актуалізованими ознаками концепту “Бог” є: “всемогутня істота”, “істота, владна над людськими долями” і “об’єкт поклоніння”.

Концепту “Бог” у фразеологічних одиницях англійської мови дає можливість окреслити їхнє семантичне поле. Ядро концепту визначають на підставі аналізу ключового слова, а периферія визначають за різними текстовими джерелами, як прецедентними, так і індивідуально-авторськими. Щодо семантичного поля концепту “Бог” розрізняють два його виміри: узагальнене поле концепту (ядро) та глибинні мікрополя, побудовані на підставі різних критеріїв.

У концепті “Бог” Л. Базарова виділила чотири фразеосемантичні групи: “характеристика”, “діяльність”, “ставлення”, “становище”. Кожній групі також належить певне мікрополе [2].

У фразеосемі “*характеристика*” виділяють такі мікрополя: “*позитивна оцінність*”, яка містить сему “Наділити чим-небудь” god-given – “бог сподобив”; sacred fire – “іскра божа”; “*негативна оцінність*” формується за допомогою дієслів, які містять семи “позбавити чого-небудь”, “наділити недостатньою мірою” forsaken by god (досл. “богом скривджений”), god-forsaken (досл. “забутий богом”). Описані одиниці пов’язані з соціальною характеристикою людини, яка живе відповідно до моральних принципів і отримує різні оцінки членів суспільства.

Фразеосеманне поле “*діяльність*” об’єднує ФО, які означають різноманітну діяльність суб’єкта – Бога, який активно, усвідомлено, цілеспрямовано докладає волю, вчиняє які-небудь дії по відношенню до об’єкта – людини, тварини. Це поле містить такі мікрополя: “*творіння*” In the beginning God created the heaven and the earth – “Спочатку Бог створив небеса і землю”. В українській мові прослідковується діяльність людини, яка вчиняє певні дії, направлені на Бога: видумати Бога, створити Бога; мікрополе “*дарувальник*” містить семи – “нагороджувати, забезпечувати чим-небудь”. Бог може нагородити розумом, щастям, свободою, однак може не дати людям і тваринам того, що може заподіяти шкоду іншим. В англійській мові зазначені ФО: God grants liberty only to those who love it – “Бог нагороджує свободою тільки тих, хто любить її”, God provides for him that trusts – “Бог забезпечує тих, хто вірить”; “*звернення (прохання, благання)*” характеризується високою продуктивністю ФО, що пов’язано з тим, що людині властиво постійно звертатися до Бога з молитвами, проханнями, подяками. Це мікрополе містить: for heaven’s / God’s sake !, for the love of God / Mike – “заради бога”, swop me God – “помилуй бог”; “*подяка*” – мікрополе, яке виражене мовною діяльністю. Людина вдячна Богу за надане добро, увагу, послугу: give potluck, whatever is in the house – “що Бог послав”; мікрополе “*турбота (допомога)*” включає в себе ФО, що характеризують дії з боку суб’єкта – Бога по відношенню до людини. Бог є справедливою вищою істотою, яка дбає, допомагає тим, хто заслуговує на це. Розглянуте мікрополе представлено виразом: Take care of yourself and God will take care of you – “Подбай про себе, і Бог подбає про тебе”; мікрополе “*прощення*” he who forgives others, God forgives him – “Хто прощає інших, того прощає Бог”; мікрополе “*покарання*” формується під впливом компонентів-дієслів, які у вільному володінні вказують на

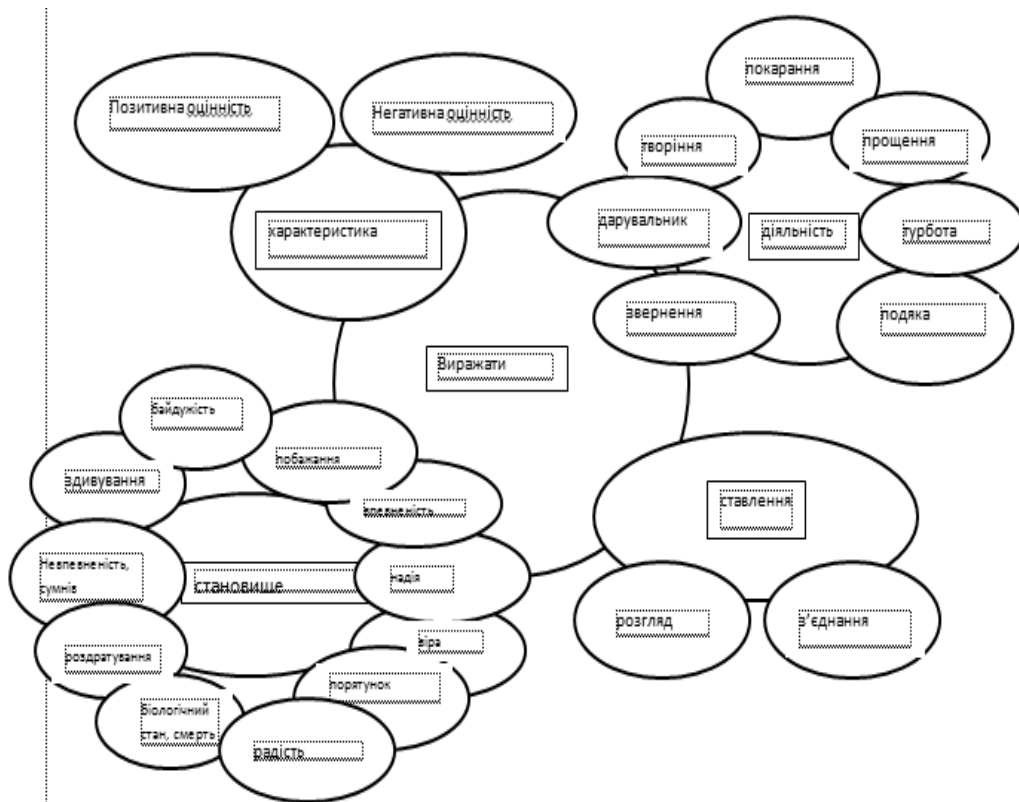
процеси покарання (“карати”, “вразити”, “наказувати”). В англійській мові прикладами можуть слугувати ФО: When God punishes he first takes away the understanding – “Коли Бог карає, він спочатку віднімає розуміння”, God is not quick to punish в значенні “Бог не швидкий у покаранні”.

Взаємозв’язок усіх явищ виявляє ставлення людини до створених речей, об’єктивного світу, а також інших людей. У фразеосемантичному полі “ставлення” доцільно виділити такі мікрополя: “з’єднання (зближення)” зазначено в англійській мові ФО: god will, the Lord had us – “Бог привів зустрітися”; “розгляд” представлено в англійській мові ФО: Man proposes, God disposes – “Людина припускає, Бог розташовує”.

У силу того, що фразеосемантичне поле “становище” охоплює велику таксономію про навколишній світ, доцільно виділити такі мікрополя: мікрополе “побажання”, яке визначено як думка про бажаність здійснення чого-небудь, тобто мотиваційний стан, у якому потреби співвідносяться з конкретним предметом задоволення. Це мікрополе означено в англійській мові виразом: may God give all men as good – “дай бог всякому”, with god’s grace, to wish godspeed – “з богом”; мікрополе “впевненість” містить фрази, що описують конкретні дії зі значенням реальної особи – Бога як свідка, судді. Компоненти актуалізують сему “очевидець”, яка бере участь у формуванні групового або індивідуального значень “присягаюче запевнення в чому-небудь”. Вираз god wot – “бачить бог”; мікрополе “надія” актуалізує сему стан віри в можливість здійснення чогось радісного, сприятливого. Це мікрополе містить ФО: Praise the Lord and pass the ammunition – “Бога зивай, а сам рук докладай”; мікрополе “віра” є базовим компонентом у вивченні концепту “Бог”. Тільки людина може вирішувати: сходити їй до Бога чи бути віддаленою від нього, тобто володіти свободою вибору. Розгляд мікрополя у виразі “стан” пояснюється тим, що віру розуміють як переконаність, впевненість в існуванні Бога, вищих божественних сил. Ця група представлена виразом: “Deer-root to God” – “Вірити в Бога”; мікрополе “порятунк” тісно взаємопов’язано з мікрополем “радість”, оскільки в результаті порятунку, позбавлення від чого-небудь людина досягає відчуття великого душевного задоволення – радості. Досліджувані мікрополя формують дієслівні компоненти (“милувати”, “захистити”, “рятувати”), що мають значення позбавлення від небезпеки, нещастя за допомогою божественного провидіння. В англійській мові містять ФО: thank God / goodness / heaven’s / the Lord – “слава богу!”, God has mercy! – “Бог милував”; мікрополе “невпевненість, сумнів” – явище енантісемії відзначено ФО: god / heaven knows – “Бог знає”; god alone knows – “одному Богу відомо”; для мікрополя “здивування” характерна бінарність, яка містить як позитивні (радість, щастя), так і негативні емоції (гнів, переляк) і вирізняється яскравою експресивністю. Досліджуване мікрополе містить таку семантичну модель: крик, вигук, тобто вербальні дії, що позначають стан подиву, переляку, страху. В англійській мові представлено ФО: God Almighty! – “Боже мій!”, Ye gods and little fishes! – “Боже милостивий!”, мікрополе “біологічний стан: смерть” актуалізує сему “вищий розум, який править світом”, яка бере участь у формуванні індивідуального значення концепту – “померти”. В англійській мові означені ФО: to meet one’s Maker, to give up soul to god – “віддавати богу душу”, be with god – “постати перед богом”, to God’s care – “померти”; мікрополе “неприємність, роздратування” містить ФО з каузативним компонентом значення, оскільки ФО припускають причину поганого настрою, несуть елемент свідомого занурення в певний

стан. Перелічені вирази фіксують різні форми прояву: словесне обурення і мовчазне роздратування: god damn it! – “дідька лисого!”; мікрополе “байдушність” означено в англійській мові ФО: believe neither in God, nor in the devil – “не вірити ні в Бога, ні в чорта”. Отже, встановити багату палітру емоцій, що випробовують мовці у процесі мовної взаємодії, можна тільки з урахуванням конкретної мовної ситуації.

Схема 1
 Фразеосеманні поля з їхніми мікрополями

За своєю природою концепт є лінгвістичним, що володіє семантичною структурою, яка побудована на ядерно-периферійній моделі. “Семантичне поле” розглядають як лексичну єдність, що володіє певною структурою, з єдиним семантичним значенням і містить певне поняття. Наявність інваріантних і диференціальних ознак є основними критеріями для виділення фразеосемантичного поля, які дають характеристику фразеологічним одиницям і складають основу для різних семантичних відновин у полі. Стійкі вирази, які містять концепт “Бог”, мають як позитивні, так і негативні ознаки. Негативні ознаки мотивовані контекстними ситуаціями. Ми окреслюємо чотири фразеосемантичних поля, які містять свої мікрополя. Фразеосемантична група “становище”

складає найбільшу кількість мікрополів, оскільки тут відбувається перебудова відносин і елементів, а також розкриваються діалектичні зв'язки між мовними явищами та позовною дійсністю, тут розкриваються особливості мовної свідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Амосова Н. Н.* Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова – Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1963. – 316 с.
2. *Базарова Л. В.* Концепт “Бог” во фразеологических единицах английского, русского, татарского и турецкого языков : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.20 “сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / Л. В. Базарова. – Казань, 2011. – 23 с.
3. Большой энциклопедический словарь: более 100000 статей: свыше 4000 иллюстраций – Москва: Астрель: АСТ, 2008. – 1247 с.
4. *Григорьева Л. Л.* Фразеологическая репрезентация религиозного мира человека (на материале русского, английского и арабского языков) : дис. канд. філ. наук : 10.02.20 / Л. Л. Григорьева. – Казань, 2009. – 196 с.
5. *Климків Є. М.* Фразеологічні засоби вираження релігійного складника в англійській національній свідомості / Є. М. Климків. – № 34. – С. 91–96.
6. *Кубрякова Е. С.* Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков; Л. Г. Лузина – Москва : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996. – 248 с.
7. *Кунин А. В.* Большой англо-русский фразеологический словарь / А. В. Кунин. – Москва : Рус. яз., 2005. – 1210 с. – (5-е изд).
8. *Кунин А. В.* Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – Москва : Высшая школа, 1986. – 336 с.
9. *Кунин А. В.* Фразеология современного английского языка / А. В. Кунин. – Москва : Изд-во Междунар. отношения, 1972. – 288 с.
10. Логический словарь-справочник / под ред. Н. И. Кондакова. – Москва : Наука, 1975. – 718 с.
11. *Лятин С. Х.* Концептология: к становлению подхода // Концепты. – Вып. 1. – Архангельск, 1997. – С. 1–35.
12. *Маслова В. А.* Введение в когнитивную лингвистику : уч. пособие / В. А. Маслова. – Москва : Флинта, 2007. – 296 с.
13. *Маслова В. А.* Когнитивная лингвистика / В. А. Маслова. – Минск : ТетраСистемс, 2004. – 256 с.
14. *Мюллер В. К.* Новый англо-русский словарь / В. К. Мюллер. – Москва : Рус. яз., 2001. – 880 с. – (8-е изд.).
15. *Павиленис Р. И.* Проблема смысла : современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павиленис – Москва : Мысль, 1983. – 286 с.
16. *Передриенко Т. И.* Метафоризация концепта “Бог” в русской лингвокультуре [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mmj.ru/philology.html?&article=366&cHash=ef03ef00ef>.
17. *Телия В. Н.* Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия – Москва : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
18. *Шанский Н. М.* Фразеология современного русского языка / Н. М. Шанский – Москва : Высшая школа, 1985. – 160 с.
19. *Юрченко О. В.* Дефініція концепту в сучасних лінгвістичних дослідженнях / О. В. Юрченко // Запоріжжя. – 2008. – № 2. – С. 268–272.

20. *Douglas H.* Etymology dictionary / H. Douglas, 2004. – 1256 с.
21. Longman Dictionary of Contemporary English – Oxford, 2000. – 1668 с. – (3rd edition).

Стаття надійшла до редколегії

01.12.2015 р.

Статтю прийнято до друку

20.02.2016 р.

THE CONCEPT OF “GOD” IN SET EXPRESSION AND IDIOMS OF ENGLISH LANGUAGE

Mariya Boychuk

*Ivan Franko National University in L'viv
(1, Universytets'ka St., L'viv, 79000)*

At the present stage in linguistics cognitive linguistics is taking off as the study of patterns of representation of human knowledge and understanding about the world as the world picture, frame, stereotype, and archetype is important. The article studies the concept of “God”, which is a central component of the religious world view in which belief in the supernatural prevails over rational and reflects the relationship between man and the environment. All this can be seen in persistent expressions and idioms in English.

By its nature a concept is linguistic, the one that has semantic structure, which is built on the nuclear periphery model. “Semantic field” is considered as lexical unity that has a certain structure, with a single semantic value and contains some concepts. The presence of invariant and distinctive features are the main criteria for the selection of phrase-semantic fields that give the characteristic of phraseological units and form the basis for various semantic reflections in the field. Stable expression containing the concept “God”, have both positive and negative signs. Negative signs are motivated by contextual situations. We outline four phrase-semantic fields that contain their microfield. Phrase-semantic group “situation” has the highest number of microfields, since it is changing the relationships and elements and reveals the dialectical relation between language and extra-linguistic phenomena of reality. Here, the peculiarities of language awareness are expressed.

Keywords: concept “God”, frame, stereotype, archetype.